

Kommittédirektiv

Nationell rådgivare för stärkt privat-offentlig samverkan i totalförsvaret

Beslut vid regeringssammanträde den 27 juni 2024

Sammanfattning

En särskild utredare, som ska fungera som nationell rådgivare, ska stödja regeringens arbete med att stärka svensk försörjningsberedskap och stödja näringslivets beredskapsplanering genom att bl.a. bidra till utvecklad samverkan mellan statliga aktörer och näringslivet. Arbetet ska komplettera det som redan görs i dag inom beredskapssektorerna. Syftet är att öka takten i att stärka Sveriges civila försvar för att uppnå ett starkt totalförsvaret.

Rådgivaren ska bl.a.

- följa upp och analysera arbetet med en stärkt försörjningsberedskap, framförallt inom beredskapssektorerna, belysa hinder samt utifrån detta lämna förslag på kompletterande åtgärder i syfte att driva arbetet framåt,
- ge förslag på, och vid behov initiera, samarbeten mellan statliga aktörer och privata aktörer för att underlätta näringslivets beredskapsplanering och möjlighet att solidariskt kunna stödja Sverige under kris, höjd beredskap och ytterst krig.

Uppdraget ska redovisas senast den 30 november 2026.

Fredstida förberedelser måste öka

Med anledning av det säkerhetspolitiska läget anser regeringen att beredskapen och förmågan inom det civila försvaret måste öka skyndsamt

parallellt med att det långsiktiga arbetet fortgår. Därtill finns det nya perspektiv i den svenska kontexten som följer Natomedlemskapet. Erfarenheter från covid-19-pandemin och Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina visar att det behövs förutsättningar för samhället att hantera situationer när brister i de normala försörjningskedjorna uppstår. Samhället är i dag beroende av ofta komplexa försörjningskedjor nationellt, inom EU:s inre marknad och globalt. Detta ställer krav på exempelvis kontinuitetsplanering och på förmåga att ställa om produktion och förbereda viss lagerhållning av försörjningsviktiga varor och insatsvaror. För att uppnå det krävs att takten ökar i de frestida förberedelserna genom stärkt samverkan mellan statliga och privata aktörer, och att de olika insatser som görs på området sammanförs.

Både Försvarsberedningen, som lämnat flera rapporter, och Utredningen om en modell för svensk försörjningsberedskap (SOU 2023:50), som lämnade sitt slutbetänkande den 30 augusti 2023, har gjort ett gediget arbete som bereds i Regeringskansliet. Regeringen planerar för en försvarspolitisk proposition under hösten 2024.

Uppdraget att följa upp och analysera arbetet med en stärkt försörjningsberedskap

För en stark svensk försörjningsberedskap behöver alla samhällsaktörer bidra. Åtgärder behöver genomföras på ett flertal områden på både kort och lång sikt. Det handlar bland annat om att se över hur samarbetet mellan beredskapssektorerna och de företag vars verksamhet är av betydelse för totalförsvaret kan förbättras, men även om att stärka näringslivets förutsättningar för beredskapsplanering i fredstid.

Sedan 2022 organiseras det civila försvaret utifrån den ansvarsstruktur som följer av förordningen (2022:524) om statliga myndigheters beredskap, där det framgår att systemet i dag bygger på tio beredskapssektorer. Dessa sträcker sig över flera av näringslivets sektorer. Flera av beredskapssektorerna har redan ett välfungerande samarbete med näringslivet, men utveckling krävs på flera områden givet totalförsvarets snabba uppbyggnad.

Regeringen har sedan tidigare beslutat om flera åtgärder och initiativ inom beredskapsplanering och försörjningsberedskap. Regeringen har tillsatt det tvärsektoriella Näringslivsrådet som samlar en rad centrala

branschorganisationer, arbetsgivarorganisationer och arbetstagarorganisationer. Regeringen har även beslutat om den pågående utredningen Ökad försörjningsberedskap för varor och tjänster från industrin (N 2022:08). Vidare har regeringen beslutat om bland annat ett uppdrag till Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) och Tillväxtverket att gemensamt ta fram en modell för information till företag, i syfte att stödja produktionsomställning avseende försörjningsviktiga varor och tjänster (Fö2023/01775) och ett uppdrag till MSB och Socialstyrelsen att genomföra försörjningsanalys avseende samhällets behov av och tillgång till sjukvårdsprodukter och ta fram en modell för bredare användning (Fö2024/00053). Det pågår även en utredning om kommuners och regioners grundläggande ansvar inför och under fredstida kriser och höjd beredskap (dir. 2023:51).

Sverige är i färd med att återuppbygga totalförsvaret. Som ett led i det ska försörjningsberedskapen stärkas, och basen i det arbetet utgörs av beredskapssektorerna. Det är ett arbete som många aktörer är involverade i och berörs av. Mot den bakgrunden finns behov av att analysera kopplingar mellan pågående arbeten, möjliga incitament och eventuella luckor eller hinder för fortsatt utveckling. I den analysen kan det uppstå behov av ytterligare åtgärder.

Rådgivaren ska därför

- sammanställa regeringens vidtagna åtgärder och beskriva hur de sammantaget bidrar till att försörjningsberedskapen stärks,
- kartlägga hur beredskapssektorernas samarbete med näringslivet ser ut och ge förslag på förbättringsåtgärder för respektive sektor,
- identifiera hinder för en stärkt försörjningsberedskap och för näringslivets beredskapsplanering,
- identifiera behov av incitament för att öka näringslivets bidrag till försörjningsberedskap,
- mot bakgrund av identifierade hinder och incitament lämna förslag på nödvändiga kompletterande åtgärder, och
- regelbundet förmedla aktuell kunskap till Regeringskansliet.

Uppdraget att ge förslag på, och vid behov initiera, samarbeten mellan statliga aktörer och privata aktörer för en stärkt försörjningsberedskap

Näringslivet har en central roll i många viktiga samhällsfunktioner i dag och dess bidrag är centralt för totalförsvarets förmåga under höjd beredskap och ytterst krig. I händelse av höjd beredskap och ytterst krig behöver beredskapsmyndigheterna och andra aktörer inom totalförsvaret kunna förlita sig på att företag vars verksamhet är samhällsviktig har en väl utvecklad beredskap.

Ett motståndskraftigt samhälle bygger på att handel och produktion av varor och tjänster kan upprätthållas eller förmås att ställa om snabbt, trots störningar i försörjnings- och transportkedjor eller nödvändig infrastruktur. Samhället är i dag beroende av ofta komplexa försörjningskedjor nationellt, inom EU:s inre marknad och globalt. Det finns även starka beroenden av finansiella tjänster för att kunna göra betalningar mellan enskilda, företag och myndigheter. För att samhällsviktiga verksamheter ska kunna fortsätta även under störda förhållanden och i värsta fall krig krävs förberedelser i fredstid. Delar i detta är att stärka samverkan mellan statliga och privata aktörer i fredstid och föra samman de olika pågående insatser som görs på området. Det kan konkret handla om bland annat kontinuitetsplanering, personalplanering, produktionsomställning, lagerhållning och att se till att förnödenheter har rätt standarder (Natostandarder). Försörjningsberedskap och beredskapsplanering kommer med hänsyn till Natomedlemskapet att vara av stor betydelse för bland annat Sveriges förmåga till värdlandsstöd. Den svenska förmågan att stödja andra allierade, bland annat genom värdlandsstöd, är avgörande för att alliansen ska kunna verka i vår del av Europa. Genom att möjliggöra ett tidigt agerande redan i fredstid kan Sverige bidra till att stärka det kollektiva försvaret och därmed Natos samlade avskräckning.

Regeringen uppfattar att det finns en stor vilja i näringslivet att bidra till att stärka Sveriges totalförsvarsförmåga, vilket regeringen ser positivt på och vill bejaka. På många områden och i flera beredskapssektorer finns redan en väl fungerande privat-offentlig samverkan i totalförsvarsfrågor, men på andra områden finns behov av fortsatt utveckling.

Det samlade arbetet på området för ett starkt totalförsvaret kräver samarbete mellan regeringen, näringslivet och de många statliga berörda intressenterna. Försvarsmyndigheter, sektorsansvariga myndigheter för

beredskapssektorerna, beredskapsmyndigheter och civilområdesansvariga länsstyrelser, för att nämna några, har alla ett ansvar och ett pågående arbete. Rådgivarens arbete ska komplettera det pågående arbetet.

För att ett stärkt civilt försvar och stärkt beredskapsplanering ska komma till stånd behöver berörda aktörer samlas i arbetet för försörjningsberedskap. För detta behövs dialog och erfarenhetsutbyte mellan olika intressenter och aktörer. Gott samarbete byggs med fördel i fredstid.

Rådgivaren ska därför

- föra en dialog med Försvarsmakten om det militära försvarets behov, inklusive de behov som följer av Natos operationsplanering, till exempel när det gäller värdlandsstöd, samt föra en dialog med Försvarets materielverk om standardiseringsfrågor,
- informera privata aktörer om arbetet med att stärka svensk försörjningsberedskap och beredskapsplanering inom ramen för totalförsvaret, inklusive vad exempelvis värdlandsstöd och Natostandarderna för bland annat förnödenheter innebär för svenska förhållanden, samt löpande hålla de sektorsansvariga myndigheterna informerade om dialogerna,
- ge förslag på, och vid behov initiera, samarbeten där så behövs mellan statliga aktörer och privata aktörer för att underlätta näringslivets beredskapsplanering,
- identifiera hinder för och behov av stärkt försörjningsberedskap och för näringslivets beredskapsplanering,
- identifiera behov av incitament för stärkt försörjningsberedskap och för näringslivets beredskapsplanering,
- regelbundet förmedla aktuell kunskap till Regeringskansliet,
- sammanställa och omsätta identifierade incitament och hinder till rekommendationer om åtgärder, och
- vid behov bistå vid möten mellan statliga och privata aktörer och Regeringskansliet genom att stödja planeringen och genomförandet av sådana arrangemang.

Konsekvensbeskrivningar

Den nationella rådgivaren ska analysera och redovisa konsekvenserna av sina förslag enligt förordningen (2024:183) om konsekvensutredningar. Om förslagen kan förväntas leda till kostnadsökningar för det allmänna ska rådgivaren lämna förslag om hur dessa ska finansieras.

Kontakter och redovisning av uppdraget

Den nationella rådgivaren ska hålla sig informerad om och beakta relevanta arbeten som pågår inom Regeringskansliet, i andra utredningar, i beredskapssektorerna, i EU och internationellt. Rådgivaren ska även beakta arbete som pågår på statliga myndigheter inom ramen för relevanta regeringsuppdrag. Vid genomförandet av uppdraget ska rådgivaren föra en dialog med sektorsansvariga myndigheter för beredskapssektorerna och andra relevanta aktörer och myndigheter. Rådgivaren ska särskilt föra en dialog med Försvarsmakten om det militära försvarets behov av stöd från det civila försvaret inklusive de behov som är kopplade till Nato. I frågor som rör offentlig-privat samverkan (OPS) och då särskilt diskussioner om finansiering, bör rådgivaren hålla sig informerad om det arbete som Utredningen Accelerationskontor för att underlätta industrins omställning (KN 2024:05) utför i frågan. Rådgivaren ska med utgångspunkt i respektive departements ansvarsområde ha kontakt med relevanta departement inom Regeringskansliet.

Rådgivaren ska informera om det arbete som bedrivs inom ramen för uppdraget vid de tidpunkter och i den form som bestäms i dialog med Regeringskansliet (Försvarsdepartementet). I slutrapporteringen ska den regelbundna rapportering som har ägt rum sammanfattas. Rådgivaren ska i samband med slutrapporteringen av uppdraget säkerställa att överlämning sker i relevanta delar till Regeringskansliet och till berörd organisation i beredskapssystemet för att arbetet ska kunna tas vidare.

Uppdraget ska slutredovisas senast den 30 november 2026.

(Försvarsdepartementet)